

Anna Jastrzębska-Quinn
Prof. UMFC, dr hab.
Dziedzina: Sztuki muzyczne
Dyscyplina: Instrumentalistyka
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina,
Dziekan Wydziału Fortepianu, Klawesynu i Organów
Tel. 508 903 797
e-mail: annajq@gmail.com

Warszawa, 10 września 2017 r.

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Pani mgr Hanny Lizinkiewicz

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. I.J.Paderewskiego w Poznaniu, Wydział Instrumentalny; pismo z dnia 10.07.2017 roku; zlecenie przyjęte w oparciu o Ustawę z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jednolity (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.).

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 04.07.2014 r. w sprawie:

- wszczęcia mgr Hanny Lizinkiewicz przewodu na stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka, w specjalności gra na fortepianie i wyznaczenia promotora pracy doktorskiej
- wyznaczenia recenzentów.

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 08.09.2014 r. w sprawie:

- wyznaczenia promotora pomocniczego pracy doktorskiej mgr Hanny Lizinkiewicz.

W świetle art. 6 ust. 1, 3 Ustawy z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jednolity (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) Rada Wydziału posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Do pisma z dnia 10.07.2017 nawiązującego do wcześniejszego pisma z dnia 08.07.2014r. informującego mnie o wszczęciu przez Radę Wydziału przewodu doktorskiego mgr Hanny Lizinkiewicz i wyznaczeniu mnie recenzentem jej pracy doktorskiej dołączono dokumentację przewodową: kopię Uchwały o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu promotora (04.07.2014), kopię Uchwał o wyznaczeniu recenzentów (04.07.2014) oraz kopię Uchwały o wyznaczeniu promotora pomocniczego (08.09.2014).

Złożona przy wniosku dokumentacja została przez Kandydatkę prawidłowo przygotowana.

Dane o Kandydatce:

Pani mgr Hanna Lizinkiewicz urodziła się w Bystrzycy Kłodzkiej w 1987 roku i w swoim rodzinnym mieście ukończyła PSM I st. im. K. Szymanowskiego, a następnie PSM II st. w Nysie w klasie fortepianu mgr Lucyny Dąbrowskiej. Studiowała w Akademii Muzycznej im. I. Paderewskiego w Poznaniu pod kierunkiem prof. Andrzeja Tatarskiego, gdzie w 2011 roku otrzymała dyplom magisterski z wyróżnieniem. Jako stypendystka programu Socrates/Erasmus studiowała przez rok w Universität für Musik und darstellende Kunst w Wiedniu pod kierunkiem pianisty prof. Ch. Hinterhubera i kameralistki prof. M. Fernandes. W 2013 r. ukończyła studia podyplomowe w Lund University w Malmö w Szwecji w klasie fortepianu prof. H. Pålsona. Uczestniczyła w licznych kursach mistrzowskich prowadzonych przez: Bruny Brunl, Małę Nosowską, Katarzynę Popową-Zydroń, Martina Hughes'a, Szabolcsa Esztényi, Włodzimierza Obidowicza, Aleksieja Orłowieckiego, Matti Raecallio i Matsa Widlunda.

Jako pianistka i kameralistka brała udział w wielu konkursach muzycznych. Zdobyła szereg nagród w międzynarodowych konkursach kameralnych: w Słowenii – I nagroda (2012), na Ukrainie – II nagroda (2010), w Belgii (2010) oraz w Polsce w Jaworze – III nagroda (2010). Jako pianistka została nagrodzona w Szwecji (2012), oraz na Festiwalu Pianistyki Polskiej w Słupsku (2011) i Gdańskim Festiwalu Muzycznym (2011). Za wybitne osiągnięcia jako studentka uzyskała stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2011 r.. Była również stypendystką *The Salti Foundation* w Belgii i *The Marta Stuhre Foundation* w Szwecji.

Doktorantka wykazuje dużą aktywność artystyczną na różnych polach. W dziedzinie sztuki wykonawczej Pani Lizinkiewicz preferuje muzykę kameralną na rozmaite składy zespołów. Występowała jako solistka i kameralistka w wielu muzycznych festiwalach w Polsce i zagranicą, a także jako solistka z orkiestrami filharmonicznymi w Opolu, Łodzi i Lublinie. Dysponuje obszernym repertuarem kameralnym i solowym, który prezentowała głównie w środowisku poznańskim, ale również w innych ośrodkach kultury w Polsce oraz w Czechach, Szwecji, Włoszech, Danii i Austrii. Brała też udział w projektach nagraniowych. Jest aktywną propagatorką muzyki współczesnej, przede wszystkim polskiej.

Od ukończenia studiów do chwili obecnej Pani mgr Hanna Lizinkiewicz pracuje w AM w Poznaniu na stanowisku wykładowcy. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że przez rok była nauczycielem fortepianu w PSM I st. w Bąszynie. Jako pianistka-pedagog pracowała w klasach instrumentalnych, wspomagając studentów w ich przedsięwzięciach koncertowych, konkursowych, festiwalowych i podczas kursów mistrzowskich.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska Pani mgr Hanny Lizinkiewicz pod tytułem: „Środki techniki pianistycznej w twórczości Józefa Wieniawskiego” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (płyty CD) oraz z opisu, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Ocena dzieła artystycznego

Płyta CD będąca artystyczną częścią pracy doktorskiej zawiera nagrania wybranych utworów Józefa Wieniawskiego. Są to dzieła na fortepian solo w kolejności: *Tarantella e-moll op. 4*, *Ballade es-moll op. 31*, „*Sur l’Ocean*” *Contemplation H-dur op. 28* oraz *Sonata E-dur op.26* na fortepian i wiolonczelę.

Wybór utworów, jakiego dokonała Kandydatka należy uznać za zasadny w kontekście zagadnienia zawartego w tytule pracy. Nagranie obejmuje trzy większe formy z repertuaru na fortepian solo i utwór kameralny - 3-częściową *Sonata* na fortepian i wiolonczelę, które można uznać za reprezentatywne dla twórczości Józefa Wieniawskiego. Wybrane pozycje stanowią niemałe wyzwanie dla każdego pianisty ze względu na wysoki poziom trudności instrumentalnych. Nie mniejszym problemem jest strona wyrazowa wymagająca od pianisty dużego emocjonalnego zaangażowania. Wybór tematyki i repertuaru świadczy zapewne o poczuciu wartości własnego potencjału artystycznego Doktorantki. Wykonaniem potwierdza ona posiadanie wielu walorów jako pianistka i doświadczona kameralistka. Zaprezentowane nagranie wykazuje cechy profesjonalnej, uporządkowanej, rzetelnej pianistki, o wysokim poziomie sprawności technicznej, swobodzie i precyzji gry. Z satysfakcją odnotowuję ogólną kulturę dźwięku i dbałość o logikę formy. Interpretacje wskazują na preferowanie przez Pianistkę raczej pierwiastka wirtuozowskiego, kantylena prezentuje się nieco mniej atrakcyjnie pod względem śpiewności dźwięku, artykulacji legato, plastyczności frazowania lub płynności narracji. Dramatyczna ekspresja została wypowiedziana w dużym spektrum dynamicznym i wyrazowym, nie zabrakło również momentów subtelnej wycyfrowania dźwięku. Zastosowana pedalizacja pozostaje w zgodzie z kreowanym obrazem dźwiękowym i treścią utworów. Niewątpliwie mamy do czynienia z pianistką dojrzałą, opanowaną i świadomą celów artystycznych, do jakich dąży.

Poziom techniczny nagrania na ogół podkreśla walory wykonania, jedynie w *Balladzie* i „*Sur l’Ocean*” można zauważyć drobne zachwiania proporcji, czy przerysowania dźwięku.

Najbardziej przekonująco prezentuje się *Sonata na fortepian i wiolonczelę* wykonana w duecie ze znakomitym wiolonczelistą - pełna blasku, siły wyrazu i spontaniczności. Poziom wykonania utworów solowych jest również satysfakcjonujący, ale mniej wyrównany.

Tarantella e-moll op.4 w wykonaniu p. Lizinkiewicz oddaje charakter stylu *brillant* dzięki lekkości brzmienia i efektownie prowadzonym motywom figuracyjnym. Taneczność tej formy została w interpretacji podkreślona równomiernym rytmem akompaniamentu oraz charakterystycznymi akcentami kończącymi poszczególne frazy. Typowo wirtuozowski wstęp napisany w formie kadencji z adnotacją *Vivo* mógłby być zagrany szybciej i z większą swobodą oddającą improwizacyjny charakter. Wybór dość umiarkowanego tempa głównego tematu (bardziej *moderato* niż *allegro*) pozwolił uwydatnić swoistą elegancję zarówno w odniesieniu do tańca, jak i stylu *brillant*, choć momentami chciałoby się odczuć większą płynność gry i temperament pianistki - wszak *tarantello* jest ognistym tańcem rejonu śródziemnomorskiego. Wówczas część środkowa w tonacji cis-moll (a nie E-dur - jak błędnie podano w opisie dzieła) mogłaby wyraźniej kontrastować spokojem, kalarytem i subtelnym wdziękiem (postulowane przez Kompozytora *poco piu moderato e graziosamente*). Wydaje się, że materiał muzyczny dostarcza możliwości większego urozmaicenia dość jednorodnego materiału motywicznego, na co pozwalają liczne wskazówki Kompozytora zawarte w partyturze, a także sam tekst - mimo że bardzo spójny, to jednak zróżnicowany harmonicznie i tonacyjnie, operujący rozległym ambitusem i rejestrami fortepianu, a także różnorodnością figur wirtuozowskich.

W **Ballade es-moll op.31** Kandydatka ukazała panowanie nad złożoną formą utworu i zróżnicowaną pod względem charakteru jego treścią. Dwa główne tematy uzyskały odmienny wyraz - daje się odczuć wokalnosc tematu I oraz narracyjność tematu II, choć interpretacja zwłaszcza drugiego tematu wykazuje niedostatek „dłuższego myślenia” i gry legato. Emocjonalność Pianistki wyraźnie zarysowuje punkty kulminacyjne dzieła i oddaje dramaturgię jego treści. P. Lizinkiewicz operuje dużą skalą dynamiczną od *pianissimo* po *fortissimo*. W ujęciu fakturalnym zdarzają się nieliczne fragmenty, w których partia basu w nagraniu wywołuje efekt dudnienia, zacierając właściwe proporcje brzmienia. Pianistka bez trudu pokonuje skomplikowane technicznie sekwencje, ale większa śmiałość w stosowaniu licznych określeń w partyturze takich jak *con anima*, *accelerando*, *furioso* czy *strepitoso* mogłaby podkreślić spontaniczność muzycznej akcji i czynnik wirtuozowski. Moją uwagę zwróciły również motywy oparte na rytmie punktowanym licznie występujące w utworze, zwykle w sekwencjach kończących frazy – wykonanie bardziej energiczne i rytmiczne pozwoliłoby zróżnicować stany ekspresji, w których występują: patos, zachwyt, a nawet uniesienie – typowe dla romantycznego wyrazu.

Spośród utworów solowych Józefa Wieniawskiego prezentowanych w nagraniu interpretacja „**Sur l’Ocean**” **Contemplation H-dur op.28** wydaje się być najbardziej przekonująca w sensie aktywności gry i spontaniczności wyrazu. Pianistka oddaje charakter utworu z dużą swobodą i zacięciem wirtuozowskim - sugestywnie prowadzi dialog między dwoma skrajnymi głosami, uzupełniony efektownym falowaniem figuracyjnym, doskonale imitującym przelewanie się morskich fal. Imponująco brzmią wybuchy kulminacji i poprzedzające je, wzbierające napięciem odcinki. Kontrastująca część *Religiosa* została wyrażona konsekwentnie zestawionymi dwoma planami dźwiękowymi tworzącymi przeciwstawne barwy. Pianistka z powodzeniem uchwyciła tu odpowiedni koloryt i pokazała wrażliwość na niuanse sonorystyczne. W początkowym fragmencie utworu precyzja figuracji nie jest może doskonała, a w dalszym przebiegu dźwięk *fortissimo* nadto płaski w rejestrze sopranu – co może wynikać z lekkiego rozstrojenia się instrumentu, ale drobne uchybienia zostały zrównoważone niewątpliwymi walorami tego wykonania.

Płytę wieńczy nagranie potężnego dzieła kameralnego – **Sonata E-dur op.26 na fortepian i wiolonczelę**, której wykonanie dostarcza pełnej satysfakcji. Jest to m.in. zasługą wspaniałego Wiolonczelisty, ale i Pianistka dorównuje partnerowi, zważywszy na rozbudowaną, gęstą, wirtuozowską i urozmaiconą partię fortepianu (w partyturze fortepian jest wymieniony na pierwszym miejscu, a nie na drugim – jak błędnie podano). Doktorantka prezentuje się tu jako doświadczona i niezwykle sprawna kameralistka. Należy podkreślić doskonale porozumienie pomiędzy wykonawcami we wszystkich aspektach wspólnego muzykowania. Od pierwszych dźwięków daje się odczuć energia i kreatywność płynące z tej interpretacji. Po świetnie skonstruowanej, pełnej dramatycznej narracji, ale też lirycznych tonów i części Sonaty *Allegro maestoso* następuje przepięknie wykonana wolna część *Andantino* - w kołyszącym rytmie *barkaroli*, przepojona wzruszającą i żarliwie interpretowaną kantyleną wiolonczeli, której dyskretnie lecz w pełni aktywnie towarzyszy fortepian imitujący brzmienie gitary, czasem przejmujący melodyczną inicjatywę i wówczas w pełni korespondujący z wypowiedzią muzycznego partnera. Dotyczy to również dramatycznego *recitativu*, w którym doskonale został wypowiedziany dialog „poirytowanych” muzyków. Finał *Allegro brillante e molto grazioso* pod palcami Pianistki zabrzmiał wirtuozowsko i błyskotliwie. Dzięki doświadczeniu p. Lizinkiewicz, jej muzycznej świadomości użycia środków wyrazu oraz umiejętności stopienia się we właściwej proporcji brzmienia z wiolonczelą - gęsta, naszpikowana figuracjami partia fortepianu pozostawia przestrzeń dźwiękową dla partnera, a całość stanowi efektowne zwieńczenie dzieła. W prezentowanym nagraniu Sonaty Doktorantka ukazała szerokie

spektrum wyrazowe i dźwiękowe oraz bez trudu i z niezawodną precyzją gry pokonała wysoko postawione wymagania w zakresie wszechstronnej techniki pianistycznej i korespondencji kameralnej.

Prezentowany repertuar stawia w korzystnym świetle zarówno Kompozytora, jak i Wykonawczynię. Są to świetnie napisane pozycje na fortepian solo i duet z wiolonczelą, ale też wymagające najwyższych umiejętności instrumentalnych, wrażliwości i wyobraźni muzycznej oraz wycucia stylu i trendów wykonawczych drugiej połowy XIX w..

Ocena opisu dzieła artystycznego

Opisem dzieła artystycznego Kandydatka uzasadnia i dokumentuje założony cel artystyczny. Praca pisemna zawiera opis nagranej płyty, wstęp, zasadniczą część pracy podzieloną na 3 rozdziały (115 stron), zakończenie, bibliografię oraz streszczenie w j. polskim i angielskim. Tytułowe zagadnienie pojawia się w ostatnim rozdziale (26 stron), ale wiąże się ono z tłem biograficznym, kontekstem historyczno-społecznym oraz problematyką romantycznego stylu wykonawczego i warsztatu pianistycznego, które zostały omówione we wcześniejszych rozdziałach.

Rozdział pierwszy zatytułowany „Józef Wieniawski - zarys biografii twórczej” przybliży sylwetkę pianisty i kompozytora, proces kształtowania się jego osobowości artystycznej, a także jego działalność pedagogiczną i organizatorską. Skrupulatnie opisane różne aspekty aktywności Wieniawskiego kreują obraz człowieka o wielu talentach. Dla potrzeb niniejszej pracy doniosłe znaczenie posiada omówienie twórczości kompozytora, która została usystematyzowana według gatunków i form, z pominięciem ewolucji języka kompozytorskiego. W ponad 60-letnim okresie aktywności twórczej styl kompozytorski Wieniawskiego (a wraz z nim środki techniki pianistycznej) z pewnością ulegał zmianom, szkoda więc że nie przeprowadzono analizy jego dzieł pod tym kątem. Wydaje się to ważne z punktu widzenia tematu pracy, który odnosi się do całej twórczości Wieniawskiego. Wcześniejsze próby opisanie biografii i twórczości kompozytora pozwoliły Autorce posłużyć się informacjami pochodzącymi z istniejących już źródeł, które zgrabnie połączyła w spójną całość. „Główne zagadnienia pianistyki XIX wieku” stanowiące drugi Rozdział pracy doktorskiej poruszają trzy aspekty: stylistykę romantycznej muzyki fortepianowej, gatunki i formy oraz środki ekspresji pianistycznej, którymi się ona wyraża. Również ten Rozdział powstał na bazie istniejącej literatury i podstawowej wiedzy profesjonalnego muzyka. Jest on jednak o tyle ważny, że wskazując na przełomowe zmiany i trendy w muzyce fortepianowej XIX wieku dążące ku wirtuozerii instrumentalnej, a także prezentując swego rodzaju katalog najistotniejszych elementów gry wpływających na kształt interpretacji, przygotowuje grunt do analizy wybranych utworów pod tym właśnie kątem. W kluczowym dla dysertacji trzecim Rozdziale każdy z czterech prezentowanych w nagraniu utworów został wnikliwie opisany według podobnego schematu, co pozwala czytelnikowi na zapoznanie się z ich stylistyką, formą, charakterem, specyfiką środków kompozytorskich oraz z ich problematyką wykonawczą. Jest to cenna wiedza, poparta procesem badawczym i własnym doświadczeniem Doktorantki jako pianistki. Wnioski z przeprowadzonych badań zostały sformułowane w Zakończeniu i prowadzą do konkluzji wskazującej na wysoką wartość twórczości fortepianowej Józefa Wieniawskiego, ogromny wpływ kariery pianistycznej na kształt jego twórczości, bogactwo języka muzycznego kompozytora oraz na szeroką paletę środków wykonawczych zawartych w jego wirtuozowskich dziełach.

Nie ulega wątpliwości, że dzieło artystyczne i jego opis łączy ścisły związek tematyczny. Szeroki zakres poruszonych zagadnień świadczy o rozległej wiedzy i dobrej orientacji Kandydatki w temacie pracy.

Tekst został opatrzony licznymi, trafnie dobranymi cytataми. Doktorantka wykazała się ogólną starannością językową. Zdarzają się jednak drobne błędy, ogólniki, a także nieliczne nieścisłości merytoryczne wynikające zapewne z nieuwagi. Autorka zamieściła bogatą Bibliografię, z której tylko część udokumentowała w pracy, ale lektura pozostałych pozycji zapewne wydatnie wzbogaciła jej ogólną wiedzę związaną z tematem pracy. Bibliografia obejmuje wiele pozycji książkowych w języku polskim i angielskim, artykuły i wycinki prasowe, prace naukowe oraz witryny internetowe, z których część to materiały pozostające w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie, Biblioteki Królewskiej w Brukseli i Biblioteki Królewskiego Konserwatorium Muzycznego w Brukseli.

Biorąc pod uwagę brak tradycji wykonawczej twórczości Józefa Wieniawskiego, Pani Hanna Lizinkiewicz wyznaczyła sobie niełatwe zadanie. Wydaje się, że ta próba w dużej części powiodła się, a oczywiste walory pianistyczne, inteligencja i rzetelność Doktorantki pozwalają na pozytywne podsumowanie niniejszej pracy doktorskiej jako całości. Opisem dzieła artystycznego Kandydatka uzasadniła i udokumentowała założony cel artystyczny.

Konkluzja

Praca dysercyjna Pani mgr Hanny Lizinkiewicz interpretacją wybranych utworów potwierdziła zawarte w części opisowej wnioski, wykazała oryginalność rozwiązań problemów naukowych w zakresie sztuki muzycznej, dowiodła wysokiego poziomu sztuki pianistycznej i ogólnej wiedzy muzycznej Doktorantki oraz poświadczyła umiejętność realizowania samodzielnej pracy artystycznej i naukowej.

Twórczy wkład pracy doktorskiej Kandydatki w rozwój dziedziny sztuk muzycznych polega na ukazaniu walorów zapomnianej twórczości Józefa Wieniawskiego – wirtuoza fortepianu i kompozytora epoki pochopinowskiej, pozostającego w cieniu swojego wybitnego brata Henryka – skrzypka.

Wartość poznawcza i edukacyjna niniejszej pracy przejawia się w zawartej w niej wiedzy o muzyce fortepianowej i tradycjach wykonawczych II połowy XIX wieku – okresu wciąż odkrywanego i poznawanego, który przez długi czas pozostawał w cieniu genialnej twórczości Fryderyka Chopina.

Niniejszym stwierdzam, że praca doktorska Pani mgr Hanny Lizinkiewicz spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki i pracę doktorską przyjmuję.